

עין משפט נר מצוה

בז'א א' מיי' פ"ד מהל' עדות הלכה א' סנה' עשן קט:

בט ב' מיי' פ"ב מהל' סנהדרין הלכה ו' ופכ"א שם הלכה ח' סנה' עשן לו' טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף ו':

ג א' מיי' פ"ד מהלכות עדות הלכה א' סנה' שם:

גא ד' מיי' פ"ב מהלכות סנהדרין הלכה ז':

גב ה' מיי' פ"ד מהלכות עדות הלכה ז' סנה' עשן קט טוש"ע ח"מ סימן ל' סעיף ו':

גג ו' מיי' פכ"א מהלכות סנהדרין הלכה ח' סנה' עשין קו' טוש"ע ח"מ סימן יז' סעיף ו' וס"י כח סעיף ו':

	
מוסף רש"י	
מפני שהרא' כמורעד. כמתרה' עליו ועובר על המתלה' דודאי' לנעת כרגו (לקט"ו:). אלא להבחין. שלא יכול לומר ספור מ"מ שמותר (פנחנוד"ו: וכוני"ז לקט"ו:).	
 	

רבינו חננאל

היו שנים רואין מחלון זה כו'. אמר רב מנין לעדות מיוחדת שפסולה שנאמר לא יומת על פי עד אחד מאי' אחד אילימא' אחד ממש ומדכתיב על פי שנים עדים: או שלשה עדים יומת המת ממילא שמעינן דאין מומתין על פי עד אחד מה' תלמוד לומר לא יומת על פי עד אחד אלא מאי' אחד אחד אחד כדנביא ב' רואין אותו א' מחלון זה וא' מחלון זה ואין רואין זה את זה אין מצטרפין אע"פ ששניהם ראו העדות כולה מתחלה ועד סוף כיון שלא היו רואין זה את זה אין מצטרפין. והא דתניא ולא עוד אלא אפילו או ב' בזה אחר זה בחלון אחד אין מצטרפין. אוקימ' בבבלי' הפרוה (שהיו) [שחייב] בהכנסת העטרה וכיון שהראשון ראה הכנסת העטרה והשני ראה (כחו) [ותביאה] כאילו זה ראה המעשה כולו וזה ראה המעשה כולו. אמר רבא אם העדים רואין המתרה או המתרה ורואה העדים מצטרפין ומתרה זה שאמרו אפי' מפי ההרוג עצמו או מפי שד. אמר רב יהודה עדות מיוחדת כשרה בדיני ממונות. כגון זה שאמרו שראו העדות אחד אחד. והאי דכתיב לא יומת על פי עד אחד והיא עדות מיוחדת הני מילי בעדות נפשות שהתורה חסה עליו אבל בדיני ממונות עדות מיוחדת כשרה היא ומצטרפין ואע"פ שאין רואין או את זה. ואקשינן עליה אי הכי דעדות

ו:

רי'ן **ש**נים **ר**ואים אותו **מ**חלון זה ו**ש**נים **מ**חלון זה וכו'. ולא גרסי' זמנני' אחד בחלון זה וכו': **ו**אחד **מ**תרה **ב**אמצע. מינה ואמאי הוצרך לומר ואחד מתרה שאין מן העדים ויש מפרשים דנקטיה משום רישא דקמני רואין אלו את אלו ומסתמא היינו ע"י המתרה שאומר לעדים לאלו ואלו ראו את המעשה הרע שזה עשה וגרסא למשי"ח דנקטיה לאפוקי מדרכי יוסי דאמר כסיפא אינו חייב עד שיהו פי שנים עדים מתרין זו: **ש**מ**ב**צ**ת**ן **ר**ואין **א**לו **א**ת **א**לו. מנטרפין יחד אף אותם שאין רואים: **ה**רי **א**לו **ע**דות **א**חת. שאם נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדות כולם בטלה וכן שאם נמצא אחת מהן זוממת אין נהרגין עד שיזמו כולם ובעלין נמי עדות כולם בטלה אחת מהן דהומה הוי כנמצא אחד מהן קרוב או פסול:

הוא **ו**הן **נ**הרגים. הן נהרגים אע"פ שלא הוזמו כת שניה כיון שהוזמו הן הוא נהרג משום כת שניה ללא בטלה עדות כת שניה בהזמת הראשונה כיון דהוי שמי עדיות יש מפרשים שצריך שמהא כל כותה יותן אחד מהן המתרה או המתרה ולו דאם לא כן אין המתרה מנטרף עמהן ולא יהרג על פיהם דלעולם אינו נהרג אלא"כ המתרה מעדות שנצין לחייבו והא דקמני נמי נמצא אחת מהן זוממת שהחס גס המתרה עמהם דהא מעדותן הוא כדפרישית ומ"מ הוו השמי כתות שמי עדיות כיון שאין כח זה רואה את זו וקשה למשי"ח מאי קאמר דאדכרנה לא מיתוקמא מתני' אלא כשאין רואין המתרה וכן אין המתרה רואה אותן דאי רואין המתרה או המתרה רואה אותם הוו השמי כתות עדות אחת אע"פ שאין רואין זה את זה דהמתרה מנרפן דקמני רישא בזמן שמקלמן רואין אלו את אלו אלמא לא בעינן שיהא כל השנים שמכאן רואין את אלו מכאן אלא צחד כגי ועוד קשה

לפי' **ל**צריך שיהא המתרה מעדותן הא אמרינן בגמ' מתרה שאמרו אפי' מפי עצמו אפי' מפי שד ואז דאי לא הוי המתרה מעדותן כלל לכן נראה דודאי מיירי כשאין רואין המתרה ולא המתרה רואה אותם אלא שמעו המתרה שמתרה ^(א) כן ובכן כגי דהא קיימינן לרצנן דפליגי ארבי יוסי דבסמוך ולא צעו פי שנים עדים מתרין זו כמו רבי יוסי: **ל**ע**ד**ו**ת** **מ**י**ו**חד**ת** **ש**הוא **פ**סול. פי' אחד מחלון זה ואחד מחלון זה ומילתא צאפי נפשה היא ולא קאי אמתני' ולא מיירי בהכי: **ל**ת**נ**יא **נ**מי **ה**בי **ו**כו'. מייתי תניא נמי הכי וכו'. מייתי תניא נמי הכי וכו' וכו' אלא נפקא דאילו עיקרא דמילתא שמענו מממתנין דנהי דמתניתין לא איירי צאחד מחלון זה מ"מ מדאשמעינן בשמי כתות הוה אמינא דוקא בשמי כתות דכל חדא חשיב עדות צאפי נפשה אבל ככת אחת מנטרפי שפיר וכן נראה דיותר דוחק לומר דלא מייתי תניא נמי הכי רק ^(א) הפסוק כיון דליכא מאן דפליג עליה. כן נראה למשי"ח: **א**מ**ר** **ר**בא **א**ם **ה**ן **ר**ואין **א**ת **ה**מ**ת**ר**ה** **א**ו **ה**מ**ת**ר**ה** **ו**כו'. מכאן מייתי ^(א) המפרש ראה צמתימין גבי סיפא דקמני הרי אלו שמי עדיות דמכל מקום מיירי ^(א) שהן רואין המתרה כדפרישי' ולאו מילתא היא דהכא אעדות מיוחדת דברייתא קאי דקמני אחד מחלון זה וכו' שאין מנטרפין ועלה קאמר דאם העד מכאן וזהעד מכאן רואין המתרה או המתרה רואה אותן מנטרפין להיות עדות אחת גבי העד שמכאן והעד שמכאן אע"פ שאין רואין אלו את אלו ^(א) דהמתרה מצרפן כמו מקלמן רואין אלו את אלו דמתניתין ותדע דאעדות מיוחדת דברייתא קאי דאי אמתניתין קאי דקמני הרי ^(א) אלו שמי עדיות כדפרישתי אס כן הוה ליה למימר ואם לאו אין מנטרפין שזהו עיקר המידוש: **א**ו **מ**תרה **ר**ואה **א**ותן **מ**צ**ט**ר**פ**ין. פירוש על פיהם נהרג ללא חשיבא עדות מיוחדת ואם תאמר והיכי מהימני ליה למתרה לומר שראה אותן להרוג את זה דצטלמא כשרואין המתרה הרי הן שנים אבל מתרה רואה אותן קשיא ויש לומר דמיירי שיש עדים שמעידין שהמתרה רואה אותן אך לא ראו המעשה אותן העדים: **ב**ר**י**נ**י** **נ**פ**ש**ו**ת** **ה**וא **ד**לא **כ**שיריה **ה**א **ב**ר**י**נ**י** **מ**מו**נ**ו**ת** **כ**שיריה. הקשה רבינו אברהם מאורוליני"ש דהא קרוצים נפקא לן (סנהדרין ס:): דפסולין מלא יומתו אצות על צנים ודיני ממונות גמרינן מיניה (שם כח). דכתיב משפט אחד יהיה לכס א"כ ה"נ יליף ממונות מנפשות להך מילתא דעדות מיוחדת ונראה דעל כרחק האי קרא לאו צדיני ממונות קאי דעד אחד מועיל למנוון דלשצועה מיהא אייתיא:

מיוחדת עדות מעליא היא ומצטרפין ולא הצריכה התורה שיראו שניהן ביחד זה לזה אלא משום דחס עליה. אלא מעתה ב' כתות שארא (בבב) [נחת] אחת ונמצא בכת א' מהן קרוב או פסול יצטרפו ב' הכחות ונאמר כיון [שיש] בהן קרוב או פסול בטלה עדות הכל ויצטל ההורג ולמה שנינו במשנתנו ב' רואין אותו מחלון זה וב' מחלון זה ואחד מתרה באמצע בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו עדות אחת ואם לאו שתי עדיות הן נמצאת אחת זוממת הוא נהרג והן נהרגין הוא נהרג על פי הכת שלא הוזמה והן נהרגין מפני שהוזמו ועלתה בקשיא. ודייקינן מדרסלאק בקשיא שמעינן מינה דראיה אחר ראה ואפילו הודאה אחר הודאה אינה כשרה בדיני ממונות ^(א) (ואפילו) [נאלתן] הבריייתות ^(ב) סיוע לפירוש שפירשנו [בבא] דאמרינן לסהדי למיתוי אחיתו או לאסהדי אחיתו: תניא ר' יוסי ב"ר יהודה אומר חבר אין צריך התראה שלא ינתנה התראה [נאלא] להבחין בין שוגג למייד. הנהו לעזאזי דאתו לקמיה דרבא ברינא אוקי רבא תורגמן בינייהו. איני והתנן שלא תהא סנהדין שומעת מפי התורגמן. ופרקי' רבא והוה ידע מאי דאמרי ואהדורי להן הוא דלא ידע.

ביצד העדים פרק ראשון מכות

מתנ**י'** **ה**רי **א**לו **ע**דות **א**חת. ואם ^(א) הוצם אחד מהם ^(א) (ואו שנים) ולא הוזמו כולן אין נהרגין: **ש**לא **ס**הא **ס**נהדרין **ש**ומע**ט**. עדות העדים מפי התורגמן צריכין הדיינין שיהיו מכירין כלשון העדים ולא שיעמידו מלך ציוותס: **ג**ב' **ע**דו**ת** **מ**י**ו**חד**ט**. אחד רואה אותו מחלון זה ואחד רואה מחלון זה ואינן רואין זה את זה: **ל**נוע**ל** **א**ת **ה**ע**ר**ו**ב**. שיש די צרכיית כל אחד ואפ"ה לא מנטרפו: **מ**פי **ע**צ**מו**. ההרוג עצמו התרה זו: **א**לא **מ**ע**ט**ה. דכשרים צעלמא ומנטרפי: **צ**דינ**י** **נ**פ**ש**ו**ת**.

כשנים רואין מחלון זה ושנים מחלון זה והחזמה כת האחת תנטרף עדות זו להיות כולם ככת אחת להזיל את הוזממין ואת הגדון שמהא עדותן בטלה כיון דצעלמא מנטרפת יש טעם כאן להזילו ורסמנא אמר ^(א) והזילו העדה: **ו**מי **א**י**ם** **ל**נ**י** **ל**ר**צ**י **י**ו**ס**י. התראה כלל: **ו**ה**ס**נן **ר**בי **י**ו**ס**י **א**ומר **ה**שנ**ו**א. שאמר צשוגג הרגתי נהרג מפני שהוא כמועד ומותר: **ל**עו**ז**י. בעלי לשון אחרת שאין הדיינין מכירין זה: אילנא

על פי עד אחד להביא שנים שרואים אותו אחד מחלון זה ואחד מחלון זה ואין רואין זה את זה שאין מצטרפין ולא עוד אלא אפילו בזה אחר זה בחלון אחד אין מצטרפין אמר ליה רב פפא לאביי השתא ומה אחד מחלון זה ואחד מחלון זה דהאי קא חזי כולו מעשה והאי קא חזי כולו מעשה אמרת לא מצטרפי בזה אחר זה דהאי חזי פלגא דמועשה והאי חזי פלגא דמועשה מיבעיא א"ל לא נצרכא אלא לבועל את הערוה אמר רבא ג'אם היו רואין את המתרה או המתרה רואה אותן מצטרפין ^(א) ואמר רבא דמתרה שאמרו אפילו מפי עצמו ואפילו מפי השד אמר רב נחמן ^(א) עדות מיוחדת כשירה בדיני ממונות דכתיב לא יומת על פי עד אחד בדיני נפשות הוא דאין כשירה אבל בדיני ממונות כשירה מתקוף לה רב זוטרא אלא מעתה בדיני נפשות תציל אלמה תנן הוא והן נהרגין קשיא: רבי יוסי אומר וכו': א"ל רב פפא לאביי ומי אית ליה לרבי יוסי האי סברא והתנן ^(א) רבי יוסי אומר השונא נהרג מפני שהוא כמועד ^(א) ומותרה א"ל ההוא רבי יוסי בר יהודה היא דתניא ^(א) רבי יוסי בר יהודה אומר חבר אין צריך התראה לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למייד: דבר אחר ע"פ שנים עדים שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן: ^(א) הנהו לעזוי דאתו לקמיה דרבא אוקי רבא תורגמן בינייהו והיכי עביד הכי והתנן שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן רבא ימידע הוה ידע מה דהוו אמרי ואהדורי הוא דלא הוה ידע אילנא

נראה למינא דאפי' מפי עצמו אפי' מפי שד ואז דאי לא הוי המתרה מעדותן כלל לכן נראה דודאי מיירי כשאין רואין המתרה ולא המתרה רואה אותם אלא שמעו המתרה שמתרה ^(א) כן ובכן כגי דהא קיימינן לרצנן דפליגי ארבי יוסי דבסמוך ולא צעו פי שנים עדים מתרין זו כמו רבי יוסי: **ל**ע**ד**ו**ת** **מ**י**ו**חד**ת** **ש**הוא **פ**סול. פי' אחד מחלון זה ואחד מחלון זה ומילתא צאפי נפשה היא ולא קאי אמתני' ולא מיירי בהכי: **ל**ת**נ**יא **נ**מי **ה**בי **ו**כו'. מייתי תניא נמי הכי וכו' וכו' אלא נפקא דאילו עיקרא דמילתא שמענו מממתנין דנהי דמתניתין לא איירי צאחד מחלון זה מ"מ מדאשמעינן בשמי כתות הוה אמינא דוקא בשמי כתות דכל חדא חשיב עדות צאפי נפשה אבל ככת אחת מנטרפי שפיר וכן נראה דיותר דוחק לומר דלא מייתי תניא נמי הכי רק ^(א) הפסוק כיון דליכא מאן דפליג עליה. כן נראה למשי"ח: **א**מ**ר** **ר**בא **א**ם **ה**ן **ר**ואין **א**ת **ה**מ**ת**ר**ה** **א**ו **ה**מ**ת**ר**ה** **ו**כו'. מכאן מייתי ^(א) המפרש ראה צמתימין גבי סיפא דקמני הרי אלו שמי עדיות דמכל מקום מיירי ^(א) שהן רואין המתרה כדפרישי' ולאו מילתא היא דהכא אעדות מיוחדת דברייתא קאי דקמני אחד מחלון זה וכו' שאין מנטרפין ועלה קאמר דאם העד מכאן וזהעד מכאן רואין המתרה או המתרה רואה אותן מנטרפין להיות עדות אחת גבי העד שמכאן והעד שמכאן אע"פ שאין רואין אלו את אלו ^(א) דהמתרה מצרפן כמו מקלמן רואין אלו את אלו דמתניתין ותדע דאעדות מיוחדת דברייתא קאי דאי אמתניתין קאי דקמני הרי ^(א) אלו שמי עדיות כדפרישתי אס כן הוה ליה למימר ואם לאו אין מנטרפין שזהו עיקר המידוש: **א**ו **מ**תרה **ר**ואה **א**ותן **מ**צ**ט**ר**פ**ין. פירוש על פיהם נהרג ללא חשיבא עדות מיוחדת ואם תאמר והיכי מהימני ליה למתרה לומר שראה אותן להרוג את זה דצטלמא כשרואין המתרה הרי הן שנים אבל מתרה רואה אותן קשיא ויש לומר דמיירי שיש עדים שמעידין שהמתרה רואה אותן אך לא ראו המעשה אותן העדים: **ב**ר**י**נ**י** **נ**פ**ש**ו**ת** **ה**וא **ד**לא **כ**שיריה **ה**א **ב**ר**י**נ**י** **מ**מו**נ**ו**ת** **כ**שיריה. הקשה רבינו אברהם מאורוליני"ש דהא קרוצים נפקא לן (סנהדרין ס:): דפסולין מלא יומתו אצות על צנים ודיני ממונות גמרינן מיניה (שם כח). דכתיב משפט אחד יהיה לכס א"כ ה"נ יליף ממונות מנפשות להך מילתא דעדות מיוחדת ונראה דעל כרחק האי קרא לאו צדיני ממונות קאי דעד אחד מועיל למנוון דלשצועה מיהא אייתיא:

1) בא"ד דמכל מקום מיירי אע"פ שהן רואין המתרה: 2) בא"ד דאי אמתניתין קאי דקמני הרי אלו. ג' פי' דאי אמתני' ארישא קאי לאורוי דהא דקמני הרי אלו ב' עדיות מיירי אע"פ שרואין את המתרה ודכתבניו בסמוך:

הייקנין מדרסלאק בקשיא שמונו ועלתה בקשיא. ודייקינן מדרסלאק בקשיא שמעינן מינה דראיה אחר ראה ואפילו הודאה אחר הודאה אינה כשרה בדיני ממונות ^(א) (ואפילו) [נאלתן] הבריייתות ^(ב) סיוע לפירוש שפירשנו [בבא] דאמרינן לסהדי למיתוי אחיתו או לאסהדי אחיתו: תניא ר' יוסי ב"ר יהודה אומר חבר אין צריך התראה שלא ינתנה התראה [נאלא] להבחין בין שוגג למייד. הנהו לעזאזי דאתו לקמיה דרבא ברינא אוקי רבא תורגמן בינייהו. איני והתנן שלא תהא סנהדין שומעת מפי התורגמן. ופרקי' רבא והוה ידע מאי דאמרי ואהדורי להן הוא דלא ידע.

6) ויכ' צמדרכי פ"ג סנהדרין ופגמ' ה' עדות בשם רבינו אב"י בחז"מ סימן ל' נחקק צעטמו והלא מפורש טעמו אלל לפ"ד המוס' שצ"ן ויעצב"א כאן און הוכחה דהכא מיירי הכל לצנן דריב"ק. ועי' רשנים צ"ב צ"ב ג' ד"ה ופסק בשם רבינו ויכ"ב הרי"ק ורל"ש רפ"ד דברכות וס"מ. וגם בסנהדרין ל' ע"ב ב' צפרי"ח שם דקרי' מנהרדעי וצ"ע: 3) ט"ס כאן וצ"ע:

מסורת הש"ס

6) [לעיל ה.], 3) סנהדרין ט: א) [גירסת סה"ט פי שני], 4) סנהדרין פא:, 5) [ע"ל במשנה סנהדרין ח: מא. עב:], 6) [ע"ל במשנה סנהדרין ט: גס פרש"י שם ד"ה מפני שהוא כמועד], 7) לקמן ט: סנהדרין ח: מא. עב:, 8) רש"א מ"ו וצ"ל החזמה א' מהס ולא וכו', 9) [צמדכר לה], 1) [ורואין זה את זה. רש"ש].

תורה אור השלם

- על פי שנים עדים או שלישה עדים יומת המת ולא יומת על פי עד אחד: דברים יז ו

גליון הש"ס
גב' ואבר רבא מתרה שמהרי. ע"י סנהדרין עא ע"א דכש"י ד"ה מתרין זו וצ"ע:

הגהות הב"ח

6) גב' הנהו לעזוי דאתו. ג"צ הנהו לעזוי עדים וכוו מלאקסיין לרנא ממתנין אלא צמנצ"ס כא מהל' סנהדרין משמע דלעזוי בעלי דינין חוו ועי' בחז"מ סימן יז צ"ל דלון חילוק בין עדים לבעלי דינים מלאקסי' ממתי' להך עובדא וכן משמע פסטי הלכון דאתו לקמיה דרנא דמשמע [נדבעלי דינים חוון]: 3) רש"י ד"ה הרי יוסי. ואם הוזמה אחת מוס' הראשונה או השניה ולא החמו: 4) תור"ח הוא וכו' וכו' המתרה שמתרה כך ובהכי כגי דהא וכו' דלא בעי' פי שני עדים: 5) ד"ה מתא וכו' רק אפסוק כיון: 6) ד"ה מתא רנא וכו' מכאן מייתי יש מפרשים ראה דמתניין. ג"צ י"מ סינרא להו דרנא ארישא דמתני' קאי לאורוי דלון מנטרפין במקלמן רואין אלו את אלו אלא"כ דאיכא ממי' לטיבואת דרואים נמי את המתרה כו' וא"כ [ומיירי נמי סיפא דקמנ] הרי אלו ב' עדיות אע"פ שהן רואין את המתרה והמוס' ס"ל דלברייתא קאי ואיכא למידק אמאי לא פי' המוס' דלסיפא דמתני' קאי לאורוי דברואים את המתרה מנטרפין אע"ג דאין רואין אלו את אלו וי"ל דא"כ ה"ל לרנא לתפוס כסיפא דמתניתין ולקבוע דבריו עלה ומדלא עבד הכי ש"מ נדללא אמתנין] קאי אלא את נפרש דלברייתא דסמך ליה קאי ניחא ומ"מ ארינא גופיה קשה אמאי לא קבע דבריו אסיפא דמתני' דאפי' בשמי כתות דכל חדא חשיב עדות צאפי נפשה מנטרפי ע"י המתרה ודכתבנו המוס' בסמוך ד"ה מיה:

1) בא"ד דמכל מקום מיירי אע"פ שהן רואין המתרה: 2) בא"ד דאי אמתניתין קאי דקמני הרי אלו. ג' פי' דאי אמתני' ארישא קאי לאורוי דהא דקמני הרי אלו ב' עדיות מיירי אע"פ שרואין את המתרה ודכתבניו בסמוך:

הייקנין מדרסלאק בקשיא שמונו ועלתה בקשיא. ודייקינן מדרסלאק בקשיא שמעינן מינה דראיה אחר ראה ואפילו הודאה אחר הודאה אינה כשרה בדיני ממונות ^(א) (ואפילו) [נאלתן] הבריייתות ^(ב) סיוע לפירוש שפירשנו [בבא] דאמרינן לסהדי למיתוי אחיתו או לאסהדי אחיתו: תניא ר' יוסי ב"ר יהודה אומר חבר אין צריך התראה שלא ינתנה התראה [נאלא] להבחין בין שוגג למייד. הנהו לעזאזי דאתו לקמיה דרבא ברינא אוקי רבא תורגמן בינייהו. איני והתנן שלא תהא סנהדין שומעת מפי התורגמן. ופרקי' רבא והוה ידע מאי דאמרי ואהדורי להן הוא דלא ידע.

6) ויכ' צמדרכי פ"ג סנהדרין ופגמ' ה' עדות בשם רבינו אב"י בחז"מ סימן ל' נחקק צעטמו והלא מפורש טעמו אלל לפ"ד המוס' שצ"ן ויעצב"א כאן און הוכחה דהכא מיירי הכל לצנן דריב"ק. ועי' רשנים צ"ב צ"ב ג' ד"ה ופסק בשם רבינו ויכ"ב הרי"ק ורל"ש רפ"ד דברכות וס"מ. וגם בסנהדרין ל' ע"ב ב' צפרי"ח שם דקרי' מנהרדעי וצ"ע: 3) ט"ס כאן וצ"ע: